

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Capvt XXXI. De Reo & Aduocato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

respondere aut iurare de dicenda veritate; sed solum ex obedientia: quia Iudex precepto suo non potest imponere illi obligationem iustitiae ad iurandum, vel ad respondendum. Quare si nolit iurare aut respondere, puniri quidem potest tamquam inobediens, sed non tenetur ad restitutionem damni secuti reo vel accusatori. Secus est si agatur de scripto proferendo in lucem; quia est res externa, de qua Respub. potest disponere; sicut de aliis bonis, quando causa subest.

60 Petes; Quid si iurauerit se dicturam veritatem;

nonne tunc tenebitur ex iustitia dicere veritatem? *si iurauit.*
 Resp. Probabile esse non teneri ex iustitia, sed solum ex obedientia & virtute religionis; quia per hoc iuramentum non intendit vllum ius iustitiae conferre in eum; cuius causa iurat; non enim intendit ei aliquid promittere, sed solum iurare hoc futurum, nempe quod sit dicturus veritatem, quam nouit, secus si promiserit. Hac dixerim non omnino asserendo, sed disputando, vt res ista à viris doctis magis examinetur. alioquin mihi sententia magis recepta est cordi.

CAPVT TRIGESIMVM PRIMVM.

De Reo & Aduocato.

Continet Dubitationes 9.

D. Thomas q. 69. & 71.

DUBITATIO PRIMA.

Vtrum licitum sit reo & aduocato, occulta crimina testium detegere ad labefactandum eorum testimonium.

1
Non est
contra iustitiam.

RESPONDEO & Dico Primò, Si illa crimina valeant ad infirmandum testimonium, non est contra iustitiam ea aperire, maxime si alius modus illius repellendi sit incommodus est communis Doctorum. vide Sotum lib. 5. de Iustitia, qu. 7. art. 3. Ratio est, quia quisque potest seipsum tueri cum iusto moderamine, eodem genere armorum, quo oppugnatur: nec alter potest queri de iniuria, cum sit inuasor, & sponte se huic periculo exponat, hoc ipso, quo testatur vel accusat. Talia crimina sunt, periurium; crimen falsi; & omnia, ob quae incurritur ipso facto excommunicatio, si nondum est absolutus; denique omnia, ob quae incurritur infamia Iuris vel facti, vt si alibi infamis de aliquo crimine. vide Clarum quæst. 24.

2
Potest tamen esse
contra
charitatem.

Dico Secundò, Fieri tamen potest vt sit contra charitatem talia crimina patefacere. Primò, Si testis non se sponte ingestit, sed coactus à Iudice; & crimen, quod ei obicitur, esset graue, ob quod capite sit plectendus; causa verò Rei non sit magni momenti. quòd si sponte se obulisset ad testificandum, non esset tanta ratio habenda istius incommodi; sibi enim imputare debet illud detrimentum, quod per alterius exceptionem incurrit. Secundò, Si alia ratione minus noxia possis eum repellere; vt si sit consanguineus vel affinis actoris, vel de eius familia; si testis tibi inimicus, si pauper, si mente non firma, si impuber; & in causa criminali, si nondum est viginti annorum, de quibus supra cap. 30. dub. 5.

3 Dices, Quando reus testem aliter repellere potest, videtur esse contra iustitiam, si occulta eius crimina pandat; quia si ratione minus noxia se possit tueri, non habet ius vtendi defensione nocentiore; sicut qui inuasorem minore incommodo potest repellere, non potest ei grauem laesionem irrogare.

4 Respondeo, Reum habere ius repellendi testem quouis modo magis idoneo; cum testis hoc ipso,

quo vult testari, videatur cedere iure suo, & permittere reo, vt omni modo, qui ipsi erit commodior, se tueatur. In illo tamen modo tenetur non excedere debitam moderationem. sicut is, qui inuaditur armis, non tenetur ex iustitia fugere, aut terere inuasorem clamoribus; præsertim quando hæc decorè facere non potest; sed potest se armis tueri, faciendo id, quod necessarium est ad euasione; quamuis aliquando ex charitate possit obligari vt alio modo vtatur.

Habet ius repellendi testem omni modo magis idoneo.

DUBITATIO II.

Vtrum reus, si impingat accusatori crimen mendacij seu calumniae, peccet, & teneatur ad restitutionem.

D. Thom. quæst. 69. art. 2.

RESPONDEO & Dico Primò, Reus saltem ex charitate ita tenetur respondere & se defendere, vt quam minimum accusatorem lædat: vt si de occulto accusetur, sufficit vt simpliciter neget. quare abstinendum est ab illa verborum asperitate, qua calumniae vel mendacij crimen accusatori ingeritur: nam contra charitatem est, si proximo maius malum inferas, quam ad tui defensionem sit necessarium.

5
Debet quam minimum lædere.

Dico Secundò, Reus accusatus de crimine, quod iuridicè probari nequit, non peccat contra iustitiam, euamsi neget crimen, imò etiamsi dicat accusatorè mentiri & calumniari. Ita Siluest. v. Restit. 3. q. 4. Nauar. cap. 18. num. 49. Petrus Nauarra lib. 2. cap. 4. n. 348. Colligitur ex D. Thoma q. 69. art. 2. vbi dicit, *reum se possit tueri quacumque via, modo non dicat mendacium*: atqui dum dicit talem accusatorem mentiri & calumniari, non dicit mendacium. Nam qui accusat de eo quod probare non potest, calumniator præsumitur, vt docet Glossa in cap. 2. de calumniatoribus: ac proinde etiam cenfe.

Calumniator.

cenfetur mentiri; tum quia contra mentem, feu contra dictamen conscientiae suae loquitur; tum quia falsum praesumitur in iudicio, quod probari nequit. Idem dicendum esse docent DD. de omni eo, qui etiam extra iudicium negat se dixisse aut fecisse quidpiam, quod alius illicitè patefacit, unde infamia vel offensio nasceretur: vt si sub secreto commisi quidpiam, vel tamquam amico ex confidentia tibi patefeci, & tu id alteri referas, qui inde grauius offenderetur. tunc enim si ille mecum de eo expostulet, possum negare me dixisse, conuenienti modo intelligendo, vt mendacium videretur: negando enim vtor iure meo; quisque enim ius habet sua occulta dicta & facta, unde nasceretur offensio, regendi quantum potest. quod si iniquo delatori inde aliquid obueniatur incommodi, id ipse sibi imputet, vt rectè Petrus Nauarr. cap. 4. num. 348. Secus quando alter poterat licite patefacere; tunc enim ei fieret iniuria, si negaretur: nam sine sua culpa infamaretur vt mendax.

7
Illicitè patefactum, negari quoniam ratione non potest.

DUBITATIO III.

Vtrum reus à Iudice interrogatus teneatur fateri veritatem.

D. Thom. quest. 69. art. 4.

8
Iurare de calumnia.
R Espondeo & Dico Primò, Reum non teneri veritatem fateri, aut iurare de calumnia, (id est, se in omni parte litis veritatem dicturum) si Iudex non interroget iuridicè, seu iuris ordine seruato: colligitur ex cap. Qualiter & quando. 17. & cap. Cum oporteat. 19. & cap. Inquisitionis. 21. de accusationibus; estq; communis sententia DD. vide Henricum. Quodlib. 1. q. 34. Siluest. & Angelum v. Confessio delicti, q. 1. Petrum Nauarr. lib. 2. cap. 4. nu. 136. Idem expressè docet T. Thomas q. 69. a. 2. *Non tenetur, inquit, aliquis omnem veritatem fateri, sed illam solum quam ab eo potest & debet requirere Iudex secundum ordinem Iuris.* Ratio est, quia quando non procedit iuridicè, non potest reo vllam obligationem imponere ad crimen aperiendum, aut ad iurandum, cum Ius ei hanc potestatem non concedat. Vnde sequitur, reum non teneri ad eius mentem respondere, aut iurare; sed artificio posse eludere.

Notandum est, iuramentum de calumnia hæc quinque continere, iuxta Glossam in cap. 1. de iuramento calumniae. Primò, Putare se bonam causam tueri. Secundò, Se interrogatum à Iudice veritatem non celaturum. Tertio, Scienter falsas probationes se non adhibiturum. Quarto, Se litem fraudulenter non prorogaturum. Quintò, Se nihil promississe, vel deinceps promissurum alicui causae litis, nisi quod Iura permittunt. Sed non sunt hæc omnia semper iuranda, maximè reo, in criminalibus.

Petes, Quando Iudex dicitur interrogare reum, seruato ordine Iuris, & quando non?

Tribus euentibus videtur inquiri.

Resp. D. Thomas supra, quem passim sequuntur Theologi, ponit tres euentus, quibus Iudex potest inquirere secundum ordinem Iuris, & etiam debet. Primus est, cum praecessit infamia. Secundus, cum suppetunt indicia expressa. Tertius, cum habetur probatio semiplena. Sub infamia intellige etiam notorium; cum videlicet delictum cum suo

auctore est publicè notum. Debet autem hæc fama esse legitime probata per duos testes omni exceptione maiores, nimirum vt iuridicè constet esse talem famam, eamque ortam non à maleuolis, vt supra cap. 29. dubit. 16. dictum est. Itaque si reus potest excipere contra testes, vel ostendere famam à maleuolis sparsam, vel ex errore aliquo natam, non tenebitur fateri, vt rectè notat Salonijs q. 69. art. 2. controuersia 2. Similiter indicia debent esse legitime probata. Semiprobatio criminis fit per vnum testem iuratum omni exceptione maiorem. hæc non sufficit ad interrogandum iuridicè, nisi sit coniuncta cum formali accusatione, vel cum eo quod vicem accusatoris supplet: vt sunt notorium delicti, fama de auctore, & denuntiatio iuridica; quia Iudex ex se iudicium inchoare non potest, sed aliquo horum modorum ad id debet prouocari. Itaque si nihil horum praecessit, non potest reum obligare in conscientia ad respondendum; vt docet Caiet. q. 69. a. 2. Sotus de secreto, memb. 2. q. 6. & alij. Ex his constat, quando Iudex interroget non iuridicè siue reum, siue testem; nimirum id tunc facit, quando de crimine occulto interrogat, de quo neque est fama contra reum, neque indicia competentia, neque probatio semiplena. vt enim reo possit imponi obligatio à Iudice ad faciendum crimen, requiritur vt iam aliquo horum modorum deductum sit ad notitiam publicam, ita vt reo non suppetat probabilis ratio celandi, legè defendendi. quamdiu enim delictum est ita occultum, vel incertum, vt ipse possit se probabiliter tueri & depellere obiectiones; contra omnem rationem, atque adeò contra ius naturae est, vt ipsi imponatur obligatio in foro conscientiae ad illud in suam perniciem pandendum; tale enim praecceptum est nimis durum, & minus consentaneum conditioni hominum; cum nemo, vel nisi paucissimi illud sint seruaturi. Confirmatur, quia nemo spoliandus est armis, quibus videtur iuste se suaque tueri.

Aduerte tamen, quando interrogatio Iudicis vel Superioris non tendit ad punitionem, sed ad impediendum peccatum, teneri subditum fateri veritatem etiam de occultis, etsi nulla praecessit infamia, aut semiprobatio, aut indicia; vel certe debere abstinere ab eo in quo est peccati periculum. vt cum promouendus ad Ordines rogatur de natalibus, de censuris, de irregularitate: cum in iuramento matrimonium interrogantur de impedimentis, &c. Superior enim cautela impediendi peccati ius habet interrogandi; & subditus non habet iustam causam celandi, cum non possit sine graui peccato cum talibus impedimentis illa suscipere, aut illis vti; & aliàs liberè possit abstinere.

Dico Secundò, Non tenetur etiam crimen fateri, quando dubitat vtrum Iudex iuridicè, (id est, ordine Iuris seruato) interroget. Idem dicendum de teste. Ita Caietan. q. 69. art. 1. Sotus de secreto, memb. 3. q. 2. concl. 2. Adrianus quodlib. 2. Probatur Primò, Quia nemo tenetur parere Superiori cum graui suo vel alterius incommodo, nisi costet eum legitime praecipere, & habere auctoritatem obligandi. cur enim tantum onus teneatur suscipere ab eo, de quo dubitat an possit imponere? Secundò, In dubio fauendum est reo: secus est, quando nullum inde notabile incommodum metuitur.

Hinc sequitur, Iudicem teneri aperire reo statum causae, probationes, indicia, & testes, vt videat iuridicè contra se procedi, seque interrogari posse; & vt

Semiprobatio.

9
Quando non seruatur ordo iure praescriptus in reo interrogando.

Si non tenetur ad famam.

10
Si dubitet an legitime interroget.

& vt si quid contra habeat, possit opponere & excipere; vt docet Caietanus q. 69. art. 1. & alij.

11
Si iuridice procedatur.

Sed difficultas superest, si iuridice procedatur, idque reo satis constet. Sunt duae sententiae. Prior est, neque tunc reum teneri suum crimen fateri; si inde poena temporali plectendus foret: secus vero si poena spiritali; vt excommunicatione; tunc enim teneretur fateri. Ita Panorm. in cap. Cum super, de confessis, col. p̄nult. Siluester v. Confessio delicti, qu. 1. Angelus eodem, nu. 1. Fumus eodem, nu. 8. & alij quidam recentiores. Altera tenet contrarium. Pro resolutione

12
Communior sententia DD. est, illum teneri fateri.

Dico Tertio, Si Iudex iuridice interroget, idque reo notum sit, tenetur veritatem fateri, etiam si capite plectendus esset: est communior sententia DD. D. Tho. q. 69. art. 1. & Caiet. ibid. Henrici quodlib. 1. qu. 33. Palud. d. 19. q. 4. versus finem, Gab. d. 15. q. 6. art. 2. conclus. 6. Soti de secreto, memb. 2. q. 7. Nauar. cap. 25. nu. 53. Couar. qq. pract. q. 23. Anton. Gomezij to. 3. cap. 12. n. 3. Hi Auctores generatim loquuntur, nec distinguunt inter poenas. Probatur, quia quisque tenetur obedire Superiori legitime praecipienti: atqui Superior legitime praecipit, quando secundum ordinem Iuris interrogat reum, aut iuramentum ei defert: ergo reus tenetur parere, dicendo veritatem. Secundo, In hoc casu Iudex habet ius eliciendi veritatem ob bonum publicum: ergo si reus eam occultet, facit contra ius & auctoritatem Superioris. Hinc colligitur Sotus & alij, reum non solum teneri quando iurauit, sed etiam absque iuramento ex vi solius praecipii Superioris.

13

Aduerte tamen Primo, in re parui momenti occultare veritatem, aut mentiri in iudicio, non esse peccatum mortiferum, si absit iuramentum: vt si mentiatum circa aliquam circumstantiam facti, vnde status causae non penderet, quia materiae tenuitas in praecipis excusat a mortali.

14
Si factum absque culpa commissum.

Secundo, Si Iudex querat de facto, quod absque culpa, saltem letali patratum est, testem & reum non teneri respondere ad mentem Iudicis, v. g. occidisti Petrum te inuadentem, cum iusto moderamine, vel absque notabili excessu; non teneris fateri te occidisse, etiam si de te sparsa sit infamia: nec testis tenetur illud testari: quia Iudex quaerit de occisione criminosa: & si fatereris, nec posses probare te causam necessariam defensionis fecisse, condemnarer te homicidij, ex falsa praesumptione. pari modo si tu non es auctor criminis, non teneris fateri aliquas circumstantias, ex quibus oriretur vehemens suspicio te esse auctorem, v. g. hunc esse tuum pugionem, te eo loco fuisse, &c. quia ipsius interrogatio est iudicialis sit, tamen ex falsa praesumptione procedit, vt docet Salon. q. 69. a. 2. & Sotus de secreto, m. 2. qu. 7. dub. 2. In his igitur euentis negare potest quod sibi detrimentotum foret, adhibita conuenienti restrictione mentis; de qua vide Nauarr. in cap. Humanae aures. 22. qu. 5. vide infra cap. 42. dub. 10.

Si ex falsa praesumptione procedatur.

15
Quando possit reo iuramentum deferri.

Notandum autem est, vt reo possit iuramentum deferri in causa criminali, requiri ea indicia seu probationes, quae sufficiant ad torturam; vt docet Couar. & alij DD. quia iuramentum est spiritualis quaedam tortura, cum non pessimam mentem non minus virgeat ad veritatem dicendam, quam tortura. Idem dicendum videtur de obligatione confitendi criminis. nam non minus est imponere hanc obligationem, quam imponere

necessitatem iurandi. vnde ex simplici infamia, si nullum aliud ad sit indicium, non puto posse imponi obligationem fatendi: & merito, quia infamia non facit semiplenam probationem; sed solum supplet vicem accusatoris, vt supra cap. 29. dub. 15. dictum est.

16
Sententia probabilis.

Dico Quarto, Non est tamen improbabile, reum non peccare mortifere negando crimen, praesertim in causa capitali, quamdiu est spes euadendi, etiam si iuridice interrogetur: colligitur ex Auctoribus prioris sententiae. Idem tenet Petrus Nauarra supra, Emanuel Sa v. Reus, & quidam alij recentiores. Probatur Primo, Quia quamdiu est spes euadendi, eo quod nondum sit plene probatum, praecipuum illud fatendi criminis videtur nimis difficile, neque satis accomodatim humanae imbecillitati. vix enim est centum vnus reperietur, qui si speret hac ratione se posse euadere mortem, non sit crimen negaturus: atqui praecipua vt obligent, debent esse consentanea conditioni humanae, sicut & leges. Secundo Lex humana non potest obligare cum periculo mortis, nisi magnitudo negotij aliud postulet, vt verior sententia tenet, & plerique Doctores docent, ergo nec praecipuum humanum: eadem enim est vtriusque ratio, si cetera sint paria. atqui ex confessione criminis incurrit certissimum periculum mortis; non confitendo autem est ei spes euadendi: ergo non tenetur confiteri. Tertio, Nemo potest cogi ad testificandum contra sanguine iunctum; vt patet ex L. 4. 7. de testibus. nemo etiam tenetur testari, quando inde sibi graue damnum metuit, vt supra cap. 30. dub. 6. ostensum est. atqui nemo cuiquam magis est sanguine iunctus, quam ipse sibi; nec maius potest esse damnum quam vitae: ergo non tenetur contra se fateri. Quarto, L. Nimis graue. 7. C. de testibus, dicitur, Neminem teneri contra se exhibere id, per quod sibi negotium fiat. ergo, &c. Confirmatur, durum enim nimis est, vt cogatur Iudici subministrare arma, quibus iuguletur, cum alia spes sit euasione.

17
Confessio.

Ex dictis sequitur Primo, Non teneri iurare ad mentem Iudicis, sed posse vt amphibologia, vel mentali restrictione. Secundo, Eandem sententiam non videri improbabilem, etiam in causis non capitalibus, in quibus valde grauis poena imponitur; vt damnatio ad triremes, vel ad perpetuum carcerem, vel confiscatio bonorum. secus si solum poena excommunicationis, quia facile tollitur.

18
Ad rationem contra-ria sententia.

Ad rationem adductam in contrarium responderi potest, fieri posse, vt Iudex habeat ius interrogandi causam boni publici, vt officio suo fungatur; & tamen alter non teneatur respondere ad eius mentem; idque ad summum ius vitae suae tuendae, per quod licitum est ei contegere & abscondere ea, per quae vita ipsa eripietur. sicut qui est in periculo vitae, potest fugere a carcere, etiam si Iudex & leges praecipiant ne fugiat, & fugientem puniant; & citatus potest non comparere, quamuis Iudex praeeperit vt compareat: & seruus bello captus potest fugere, quamuis dominus praeeperit ne fugiat. nihil enim repugnant, Iudicem habere ius inquirendi veritatem a reo, & reum habere ius celandi. quo casu, etsi possit praecipere, praecipuum tamen eius non obligat; neque sit ad obligandum, sed ad inducendum vel terrendum reum, vt veritatem fateatur. Ex his patet, sententiam supradictam non esse improbabilem: ac proinde sacerdotem non debere cogere poenitentem vt veritatem

19 *Si non est spes eluendi.* fateatur, quamdiu est spes euadendi. quod etiam notat Emmanuel Sà, supra. Quando tamen non est spes euadendi, (vt si videt crimen facile plene probari posse) tunc tenetur veritatem fateri, quia cessat ratio celandi, & aliàs tenetur Superiori legitime precipienti obtemperare.

20 *Obiectio. Iuramentum Rei de calumnia.* Dices, L. 2. C. de iurando propter calumniam dando, dicitur partes debere iurare de calumnia. hoc autem iuramentum quatenus attingit reum, duo continet principalia; alterum est, quod patet se bonam fouere causam: alterum, quod non negabit id quod credit esse verum; seu quod interrogatus dicet id, quod putat esse verum. vide Glossam in cap. 1. de iuramento calumnie.

21 *Responsio prima.* Resp. Primò, Quod valde expediret, si Summus Pontifex precipere, vel Principes supremi legem conderent, Ne Iudex in causis ingerentibus pœnam sanguinis, posset a reo exigere iuramentum de dicenda veritate, propter euidenter occasionem periurij, vt inquit Gomezius supra, sicut in cap. Clericos. 3. de cohabit. Clericorum & mulierum dicitur; Clericos, qui tenent concubinas, non esse compellendos ad eas abinandas, propter periculum periurij, sed censuris cogendos. maius periculum est in reis.

Expediret hoc iuramentum tolli. 22 *Secunda.* Resp. Secundò, Per iuramentum calumnie eo loco non intelligi iuramentum de dicenda veritate, sed de non agendo calumniosè; seu quod non committeret calumniam in causa. si quis enim bene aduertat, in nullo paragrapho illius Legis requiritur vt reus iuret se in omni parte litis veritatem dicturum, sed tantum, quod putans se bona instantia vt ad reuocandam venerit; & quod causam patronij Iudicibus nihil dederit vel promiserit.

23 Nec obstat L. Marcellus. 1. §. 3. de act. rerum amotarum. vbi in actione rerum amotarum facto dimortio, cogitur coniux contra quem actio instituitur, iurare, quia id intelligitur de iuramento, quod parti a parte defertur ad litem terminandam, & ad recuperandum suum, vel sibi debitum, quod pars ex iustitia debet restituere. Simili modo intelligenda quedam aliæ Leges, quas adducit Gomezius supra. nos autem hic agimus de iuramento, quod a Iudice defertur reo in causa criminali.

DVBITATIO IV.

Utrum reus condemnatus secundum allegata & probata, teneatur obtemperare sententiæ.

24 *Sententia nitens falsa præsuppono vel falsis probationibus.* Respondeo & Dico Primò, Quando sententia re ipsa est iniqua, vt quia nititur falsa præsuppositione, aut falsis probationibus, non obligat in conscientia, quamuis secundum ordinem Iuris sit lata. Est communior sententia DD. Ratio est, quia sententia est veluti lex quedam alicui priuatum imposita. at lex non obligat, quando ex eius obseruatione sequeretur id, quod est contrarium fini legis. quare cum finis sententiæ sit vt cuique tribuatur quod suum est, si ex eius obseruatione contrarium eueniret, non obligat.

25 *Nō tenetur soluere.* Vnde sequitur Primò, Eum, qui per talem sententiam a iure priuatus est, vt legato, vel hereditate, vel mulctatus pecunia, non teneri in conscientia ad solutionem, nisi non parendo sententiæ, maius malum aut scandalum timeretur.

26 Sequitur Secundò, Eum, cui res talis est appli-

cata, si sciat sententiam falso fundamento niti, non posse eam retinere, sed obligari restituere, quia illa res est alterius. Ita Sotus l. 3. qu. 4. art. 5. & Innoc. in cap. Quia plerique. 8. de immunitate Eccles. & alij.

Nec obstat quod Respub. & Princeps possit ex causa de bonis subditorum disponere; eaque alijs tribuere, vt patet in præscriptione; hic autem videatur esse sufficiens causa, nempe vt publica iudiciorum forma seruetur: quia etsi hæc causa fortè sit sufficiens vt Iudici tribuat auctoritatem iudicandi secundum allegata & probata contra priuatum scientiam suam, & exequendi iudicatum; tamen non est sufficiens, vt iste amittat reuerà rem suam, ita vt in foro conscientie teneatur ea alteri cedere, aut vt alter, cui applicata est, non teneatur eam restituere, si possit, & sciat sententiam falsa præsuppositione niti: hoc enim ad bonum publicum non est vllò modo necessarium, aut expediens. quis enim dicat expedire Reipub. vt si per calumniam probatum sit me esse heredem a Petro institutum, possim hanc hereditatem mihi arrogare, etsi certò sciam me heredem non esse: aut vt fiscus possit sibi vindicare bona eius, de quo illi certò constat, per falsos testes conuictum de hæresi vel incestu nuptijs: sanè nulla & quitas hæc paritur.

Aduerte tamen, si quis esset priuatus beneficio vel officio per sententiam secundum allegata & probata latam, & illud tibi à legitimo collatore esset collatum; & ita transfuit in rem iudicatam, iuxta cap. Quod ad consultat. 1. §. de sententia & re iudicata. & cap. Cum dilectus. 3. de electione.

27 *Institutus in beneficio quo alium iniuste priuatus.* Verum hæc ratio non satisfacit: solùm enim probata, præsumendū in foro externo sententiam fuisse iustam, eò quod non appellauerit; & id eò postea illum non esse admittendum in iudicio, si repetat beneficium: non tamen probat beneficium iuste retineri, si sciatur illum iniuste priuatum.

28 Vnde aliter probatur hæc sententia, quia Ecclesia & Respub. eo casu priuant reum absolute beneficio vel officio, & applicant ei cui postea confertur: id enim facere possunt, cum hæc sint bona communia, in quibus multò maiorem habent potestatem, quam in fortunis priuatorum, & aliàs subest iusta causa sic faciendi: tum ne iurisdictiones sint incertæ, quæ res multò maioris est momenti, quam vt nemo sine culpa iure suo priuaretur: tum quia cum constiterit de innocentia Rei, facile poterit ei alia ratione consuli, conferendo ei aliud officium vel beneficium: tum quia quamdiu non constat publicè fuisse innocentem, restitutio est impossibilis: nam beneficium non potest restitui, nisi per collatorem: collator autem nolle restituere, vel quia de Rei innocentia illi non constat, vel quia nollet videri fecisse contra Iudicis sententiam, vel quia ipsemet est Iudex, qui reum priuauit. quare is, cui tale beneficium est collatum, poterit illud retinere, cum resignando non possit alteri prodesse. neque etiam tenetur illi restituere fructus: si enim titulum retinere potest, & præstare officium, etiam fructus potest seruare, cum hi sequan-

fequantur titulum, & debiti sint propter officium neque tenetur alia ratione compensare; quia causa non est, cur alter sit priuatus. vnde hic queri non potest, sibi ab illo iniuriam fieri. Idem dicendum de officijs secularibus.

29 Non potest se per vim suari.

Dico Secundo, Reus tamen in hoc casu non potest per vim se defendere contra Iudicem aut ministros, ne sententiam talem exequantur. Ita D. Thomas qu. 69. ar. 4. Sotus l. 5. q. 6. ar. 4. est que ferè communis sententia DD. Probatur Primò, Quia Iudex habet ius exequendi talem sententiam, imò auctoritate Principis & Reip. ad hoc compellitur; ergo reus non potest ei resistere: alioquin daretur bellum vtrique iustum, absque ignorantia. Secundo, Quia nasceretur inde graue scandalum & perturbatio in Repub. nam omnes iudicarent illum committere crimen maiestatis, & concurrerent ad eum opprimendum; & si bene illi cederet, nefarii homines iderentur. Suppono, Iudicem seruato Iuris ordine processisse.

30 Sententia quorumdam.

Aduerte tamen, quosdam sentire, in hoc casu non esse illicitum vi mera defensione, si scandalum absit, & alioquin innocens plectendus esset morte. Ita etiam dicitur tenuisse Franciscus Victoria, & docent quidam Iurisperiti, quos citat Couar. l. 1. variat. c. 2. n. 13. nempe Paris à Puteo, Lucas Peña, & Hippolytus. quæ sententia probari potest, quia Iudex & ministri in eo casu non habent verum ius inuadendi, cum iste non sit dignus pœna; sed solum præsumptum, seu in opinione: ergo potest aduersus eos vi defensione: sicut qui inuaditur ab innocente furioso, potest se contra illum tueri, etiam cum ipsius laesione & morte, si aliter eius vim declinare nequit; eò quòd ille ius inuadendi non habeat. similiter quando erratur in persona malefactoris Idem & potiori ratione dicendum, si Iudici de iniquitate causa constaret. Verum ego istam sententiam in vsum non facile admiserim, maxime propter scandalum, quod vix abesse potest. Quòd si Iudex non processisset Iuris ordine seruato, tunc omnino posset reus se defendere, vt etiam D. Thomas faceret.

DUBITATIO V.

Vtrum reus possit fugere ex carcere, & vincula carceremque effringere.

31 Ante sententiam potest fugere.

Respondeo & Dico Primò, Ante sententiam fugere posse, nisi fortè iurauerit se perman- surum. est communis sententia DD. (vide Couar. l. 1. var. cap. 2. nu. 11) quam vltus omnium gètium confirmat. Ratio est, quia non conijcitur in carcerem vt ibi sponte maneat, (hoc enim nemo, vel certè per pauci facturi sunt) sed vt ibi detineatur interim dum causa eius excutitur. Nec refert, quòd ex fuga illa commentariensi damnum obueniat; quia iure suo vitur, & ille suæ negligentia id assignet, vt qui non melius illum custodiuit. hinc tamen reus considerare debet, vtrum tanti sua interfit fugam capeffere, vt damnum illud proximi secundum charitatis legem non sit curandum.

32 Etiam post sententiam potest.

Dico Secundo, Etiam post sententiam fugere potest, si damnatus sit ad pœnam mortis vel mutilationis; D. Thomas qu. 69. art. 4. & Caietan. ibidem. Sotus lib. 5. qu. 6. art. 4. Couar. supra. Ratio est, quia non potest ei præcipi cum obligatione

vt cum tanto damno suo ibi maneat: hoc enim præceptum esset nimis difficile, inhumanum, & quodammodo superans humanam conditionem. confirmatur ex D. Thoma supra, quia nemo potest condemnari ad faciendum aliquid, vnde ei mors sequetur; adde, vel aliquod graue corporis damnum. atqui sponte manere in carcere in hoc casu, est aliquid facere, vnde mors vel graue damnum sequetur, vt inquit D. Thomas: ergo, &c.

Vbi Nota, cum possit quis aliquid facere, ex quo per accidens seu ab alio mors inferetur, vt manere in carcere, ascendere scelas, præbere iugulum, & similia; nemo tamen potest ad hæc facienda iam condemnari, vt quouis euentu ad hæc obligetur. nam si ostenderetur spes euasione, posset reus etiam sub patibulo vel ictu gladij fugam capere: tantum enim cuique iuris est ad vitæ conseruationem, vt nulla potestas humana obligare possit ad eam non conseruandam, si eius conseruanda spes & copia ostendatur: nisi bonum publicum aliud postulet; vt si vrbs in periculo verteretur; nam pars pro toto exponenda est. vbi autem talis causa non subest, nimis durum & inhumanum esset tale præceptum. Vnde patet, non posse lege humana statui vt damnatus ad mortem vel mutilationem, vel etiam aliam grauem pœnam corporalem, non possit fugere: quod est contra Caietanum, qui existimat, etiam re ipsa nulla talis lex sit; posse tamen statui; & tunc reum obligatum iri vt maneat in carcere, quamuis esset capite plectendus. sed nobiscum sentit Sotus & alij, ob rationem allatam.

34 Ius vitæ conseruanda. quantum.

Sed difficultas est, vtrum possit tunc vincula rumpere & carcerem effringere. Quidam Doctores negant, Henricus quodlib. 9. q. 25. Couar. l. 1. var. c. 2. num. 14. fauet Siluest. v. Accusatio, nu. 12. Probatur Primò, quia carceris effractores grauissimè à legibus puniuntur, nempe pœna capitali, vt probat Couar. ex quatuor legib. civilibus: ergo peccant sic fugiendo vel fugam moliendo: si enim non peccarent, tã grauis punitio esset iniusta.

35 Effringere carcerem.

Secundò, Si licuisset carcerem effringere, non tenerentur de damno inde secuto; atqui tenentur, vt etiam Caiet. & Sotus docent: ergo, &c.

Tertiò, Quia effringere carcerem, est vim inferre publicæ potestati. Hæc sententia est probabilis. Contraria tamen est verior & probabilior, vnde

Dico Tertiò, Eum, qui licitè potest fugere, posse etiam vincula rumpere & carcerem pertundere. Ita Caiet. & Sotus supra, Nauar. c. 17. nu. 102. & passim recentiores. Probatur Primò, Quia cui licitus est finis, licita etiam sunt media: ergo cui licita est fuga, licitum etiam se ad eam expeditum reddere, cuiq; impedimenta remouere. Neq; hoc est vim inferre potestati publicæ: quia hæc non est in vinculis & lapidibus, sed in Iudice & ministris, quibus nõ licet vim inferre, quando iusta est condemnatio, secus est de vinculis & carcere; sicut si quis obijceretur leoni deuorandus, posset se pro viribus contra eum tueri. Secundò, Reus non tenetur ibi manere, sed Iudicis est curare, vt vi maiore detineatur, idè enim carenæ, compedes, numellæ sunt ferrea, & carceres firmissimi. alioquin si vinculis stupeis constrictus esset, non posset ea dirumpere, quod est ridiculum. Tertiò, Illud præceptum, oblata occasione euadendi, nimis esset durum, & humanis moribus minimè accommodum.

36 Potest effringere.

Vnde ad primum Respondeo, Legislatores illos fortè secutos fuisse alteram sententiam, qua

37 Ad rationes etiam

etiam est probabilis; vel certe illos procedere ex presumptione, quod effractores vim custodibus intulerint, quod ipsa verba legis insinuant; praefertim lex pœnult. de custodia & exhibit. & L. 1. de effractoribus. Vel denique, etsi culpa in tali fuga non sit, tamen ob bonum Reipub. vt facilius Rei possent detineri, pœnam aliquam statui potuisse, non quidem capitis, (nisi forte vis illata esset custodibus) sed mitiorem, pro arbitrio Iudicis. non enim pœna effractorum est supplicium capitis, sed longè clementior, & arbitraria, vt docet Gomezius tom. 3. cap. 9. num. 11.

Ad secundum: Quod teneantur ad reparationem carceris, id prouenit non ratione iniuriæ illatæ, sed ratione taciti contractus. cum enim iuste detineantur, videntur tacite consentire in compensationem damni, si quod fugiendo inferant directè: idque merito Reipub. potest ab illis exigere, non enim par est vt per fugam suam damnum Reipub. inferant. Puto tamen hanc restitutionem vix esse in vsu.

38 Notandum tamen, si occasione fugæ tuæ, carcere perturbato, etiam alij captiui fugiant, non ideo teneberis de damno, quod inde actoribus vel Reip. euenit; quia illorum fuga per accidens sequitur ex tuo facto, nec tenebaris illam impedire, aut propter illam vitandam iure tuo non vti, vt rectè Michaël Salon qu. 69. art. 4. Non tamen videtur verum, quod ibidem docet, iniuste cõdemnatum, si carcerem perfregerit, etiam ad reparationem eius teneri; quia cum per iniuriam detineatur à Reipub. seu Reipub. ministro, potest vt iure suo, & erumpere absque animo compensandi incommodi, quod Reipub. ex illa eruptione incurret, eò quod ipsa non haberet ius illum sic detinendi: sicut si detineatur à priuato, possunt pertundere murum; nec teneor illud damnum rependere.

Ad tertium patet ex dictis. 39 Dico Quartò, Damnatu ad pœnam carceris temporariam non potest fugere. Probabile tamen est, damnatum ad carcerem perpetuum, grauem praefertim; item damnatum ad triremes, fugam capere posse.

Prior pars est communis, quia hæc pœna non est ita grauis, quin reus, qui ob sua crimina iuste ad eam est damnatus, debeat eam sponte subire, sicut soluere multam pecuniariam, concedere in exilium, seruire ad tempus in hospitali, manere ad tempus conclusus intra Monasterium, & similia.

Alter pars, de carcere perpetuo, praefertim graui, est contra Caietan. q. 69. ar. 4. Sotum supra, & Coar. num. 14. hi enim putant eum non posse fugere: quæ sententia etiam probabilis est. Crediderim tamen eam Michaële Salon, eum posse fugere, si carcer valdè grauis esset: tum quia non tam condemnatur vt ibi sponte maneat, quàm vt detineatur; tum quia nimis graue esset, obligare in conscientia ad sponte manendum, quando esset euadendi spes euadendi. secus si carcer esset laxus & commodus.

38 Idem, & priori ratione dicendum de damnatis ad triremes: non enim damnantur vt sponte ibi maneat, sed vt detineantur.

39 De exilio alia est ratio; nam illa pœna non potest executioni mandari, nisi spontanea actione Rei. si tamen exilium esset grauissimum, forte non esset illicitum fugere.

De pœna seruitutis videtur eadem ratio atque

de carcere perpetuo. Itaque si seruitus esset valdè dura, posset fugere. secus si esset tolerabilis. Salo- nius tamen generatim tenet, damnatum ad seruitutem, absolutè posse fugere, sicut seruos bello captos; quod non videtur improbabile; praefertim cum seruitus sit mors ciuiliis.

DUBITATIO VI.

Utrum alij possint reo fugam e carcere consulere, & auxilium ad eam præbere.

Respondeo & Dico Primò, Cuicumque fas est fugere, ei possunt alij fugam & vinculo- rum diruptionem consulere, modo non sint potestatis publicæ ministri. Ita Caietan. & Sotus supra, & alij passim. Ratio est, quia quod tibi licitum est facere, id possum tibi esse suator & auctor vt facias, nisi ratione officij prohibeatur: quo modo prohibentur ministri iustitiæ; qui cum ex officio teneantur curare vt reus detineatur, contra iustitiam Reipub. debitam facerent, si fugam suaderent.

Dico Secundò, Probabile etiam est, licitum esse eidem captiuo porrigere instrumenta, quibus vincula incidat, & carcerem effringat. est contra Sotum lib. 5. qu. 6. art. 4. sed ita expressè docent Caietanus & Michaël Salon supra. Probatur Primò, Quia si potest alicui consulere finem, cur non etiam porrigere media necessaria ad illum consequendum, praefertim cum consilium non videatur aliud esse quàm spiritale quoddam instrumentum? Secundò, licitum est ostendere illi viam & modum, quo possit elabi, vt etiam Sotus fatetur; (hoc enim ad consilium pertinet) atqui hoc non est minus opitulari, quàm præbere instrumenta. Tertio, Nulla est ratio, cur non possim præbere instrumentum ei, qui licitè vteatur, nisi ob aliquam peculiarem causam id mihi sit prohibitum. Neque id est violare publicam custodiam, quia non iuuo effringere, neque porrigo instrumenta ei, qui iniuste vsurus sit.

Dices, Si quis probaretur instrumenta præbuisset, grauius puniretur: ergo est peccatum.

Resp. Etiam consultor effractionis & fugæ, & ipse reus fugiens punirentur, & tamen hæc consulere licet, & fugere, etiam sententiâ Soti.

Aduerte tamen, quamuis reo non possit prohiberi ne fugiat, ita vt obligetur in conscientia; tamen alijs potest prohiberi ne aut fugam suadeant aut instrumenta præbeant. non enim alij tantum iuris ad hæc habent, quantum ipse reus; neque illis hoc præceptum ita est durum, sicut reo.

Dico Tertio, Non tamen possumus iuuare reum effringendo exterius carceres, & rumpendo vincula. est communis Doctorum. Probatur Primò, Quia solus reus ad id ius habet, propter maximum incommodum quod ipsi imminet. Secundò, Alioquin nihil posset Iudicibus satis esse firmum & tutum ad custodiam reorum; quod cederet in maximum Reipub. damnum.

DUBITATIO VII.

Utrum aduocati teneantur pauperibus patrocinari gratis.

D. Thom. q. 71. art. 1.

Respondeo & Dico Primò, In extrema necessitate pauperis, quando putatur nemo alius illi

40 Possunt qui non ministri iustitiæ.

41 Præbere instrumenta captiuo.

42

43

44 Non possunt iuuare effringendo.

45 In extrema necessitate illi tenentur.

illi patrocinium præstiturus, quiuis aduocatus tenetur ei succurrere, etiam gratis. Ita D. Thomas q. 71. art. 1. & alij DD. Dicitur autem esse in extrema necessitate, v. g. cum imponitur illi crimen, ob quod plectendus sit capite, vel spoliandus omnibus bonis, & in extremam conijciendus inopiam, nisi defendatur. ratio est, quia quisque tenetur extreme egenti illud impendere quo ipse instructus est, si ipse similiter non eget; vt si pauper extreme eget cibo, tenetur succurrere qui habet cibum; qui autem non habet cibum, sed pecuniam, non tenetur, nisi in defectum alterius; vt si aliter cibus obtineri non possit. si extreme eget pecuniâ, tenetur succurrere qui pecuniam habent; si opera medici vel chirurgi, tenentur hi gratis operam suam præstare; neque diuites tenentur pro eo soluere, nisi forte illi ex sua malitia nolent aliter opitulari; tunc enim pecunia illi esset necessaria ad vitæ conseruationem. Idem dicendum de aduocato, cuius patrocinio pauper extreme eget. vide D. Gregorium Homil. 9. in Euangelia, sub finem: *Habens, inquit, intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, a misericordia largitate non torpescat: habens artem, qua regitur, vsu illius cum proximo partiat: habens loquedi vsu, apud diuitem pro pauperibus intercedat. talentum quippe ab vnoquoque nostrum venturus Iudex exiget, quantum dedit.*

46
Virum etiam in graui.

Sed difficultas est, vtrum idem dicendum sit de graui necessitate? Nauarrus cap. 25. num. 20. putat non teneri nisi in extrema necessitate pauperis, quando ex patrocinio vita ipsius vel ipsi coniunctorum, vt patris, matris, vxoris, prolis, pender: quod intellige, non teneri sub peccato mortali: nam intolerabile esset, dicere, sub nullo peccato teneri. Idem sentit Caietanus in hunc artic. dicens, tunc solum obligari sub veniali. Sed contrarium longè verius, vnde

Etiam in graui tenetur.

Dico Secundo, In graui necessitate pauperis (vt si iniuste damnandus putaretur ad tritremes, ad publicam flagellationem, ad durum carcerem, vel amissa lite iusta grauem morbum contracturus) tenetur aduocatus sub peccato mortali suum patrocinium exhibere, modò ipse aliquo modo superfluum suo statui habeat; id est, modò præter illam operam, quæ illi necessaria est ad statum suum sustentandum, aliquid temporis vel industria ei superfit. Ita Siluest. v. Aduocatus, n. 11. Sotus l. 5. q. 8. ar. 1. & alij. ratio patet ex dictis de elemosyna, q. 32. ar. 5. dub. 5. vbi ostensum est, eos, qui quoquomodo superfluum habent, teneri in graui necessitate proximi sub peccato mortali; quod ibidem sentit Caietanus. vnde parum sibi constat, dum hic contrarium tradit. Communis necessitas vix locum habet in ista materia; quia causæ iudiciales sunt ordinariè magni momenti respectu pauperum, vel certè pauperes non sunt. vide supra cap. 12. dub. 12. & cap. 16. dub. 1.

DUBITATIO VIII.

Quando aduocatus teneatur ad restitutionem parti.

47
Negligentia imperitia aduocati.

Respondeo & Dico Primo, Quando ex negligentia vel imperitia ipsius, ciens iustâ causâ excidit, tenetur de damno, quod ipsi inde obuenit.

ratio est quia lege iustitiæ tenetur suo clienti pro causâ conditione diligentiam præstare: vt si sit difficilis, si magni momenti, tenetur magis laborare, quàm si facilis vel parui momenti. similiter ex officio tenetur esse instructus conuenienti peritia, cum pro idoneo aduocato se gerat, & vt talis stipendia exigat. vide supra cap. 7. dub. 7.

Dico Secundo, Quando tuetur causam, quam aduertit esse iniquam, tenetur ad restitutionem omnium damnorum, quæ parti obueniunt ratione illius patrocinij; vt expensarum factarum, & eorum omnium quæ per litem amisit: tenetur etiam suo clienti, si cum bona fide procedentem non monuit de causâ iniustitia; horum enim omnium est causâ vel committendo, vel omitendo contra debitum officij.

48
Si aduertit causam esse iniquam.

Vbi Aduerte Primo, Si cliens monitus de causâ iniustitia, nolit desistere, aduocatum debere illum deferere; non tamen secreta causæ prodere parti, nisi id foret necessarium ad graue aliquod damnum proximi impediendum: tunc enim deberet Iudici aperire, vt occurrat. quiuis enim iure charitatis tenetur proximi damna impedire, quantum sine suo damno potest. Neque tunc potest inducere partem ad transactionem, si ea cum damno eius futura esset; quia solum in causâ dubia, transactio locum habet. vide D. Thomam qu. 7. art. 3. ad 2. Siluest. v. Aduocatus, num. 16. & Nauarr. cap. 25. num. 28. vnde grauius peccant aduocati & consiliarij, qui dum in successu litis aduertunt partem alteram tueri causam iniquam, inducunt alteram ad compositionem.

49
Cliens monendus.

Transactio non iudicanda.

Aduerte Secundo, Aduocatum Rei, qui ipsum fraudibus defendit contra fiscum, non teneri ad compensandum emolumentum, quod fisco ex damnatione prouenisset, si illum non defendisset; sicut nec ipse reus tenetur, quia pœna non debetur, nisi secuta sententiâ; ac proinde nec compensatio. & quamuis fraudibus istis faciat iniuriam Reipub. quatenus peruerit iudicium publicum; hæc tamen iniuria non obligat ad restitutionem: quia non est contra Iustitiam particularem, sed legalem: qualis etiam est iniuria Rei falsum testem subornantis, vt pœnam euadat.

50
Fraudibus contra fiscum defendens.

De aduocato fisci est maior dubitatio. multi enim Doctores, inter quos est Michaël Salon. putant hunc teneri ad compensandum fisco emolumentum talis pœnæ, si causam eius negligenter aut non fideliter egit: nam ex officio tenetur fisci commodis consulere. Sed contrarium videtur verius ex contrario fundamento: quia officium eius non est curare vt fiscus mulctis & confiscationibus ditescat, sed vt leges seruentur, & legum violatores puniantur. Itaque cum ipse ex iustitia non teneatur causam prosequi vt fiscus bona Rei acquirat, non tenetur ad restitutionem, etiam si causâ prosecutionem omittat; præsertim cum fiscus ius propinquum ad bona illa non habeat, nisi secuta damnatione vel criminis declaratione. vide supra cap. 13. dub. 10.

51
Aduocatus fisci.

Aduerte Tertio, Si clienti intentetur actio criminalis, & aduocatus eum ita defendat, vt accusator non potuerit conuincere, & idè damnatus sit ad pœnam talionis, non teneri aduocatum ad restitutionem illius damni, nec effici irregularem: quod est contra Nauarrum cap. 27. num. 209. sed ita docet Couarruias in Clement. Si furiosus p. 2. §. 5. num. 5. & Salonius quæst. 71. artic. 3.

Si accusator deficiat in probatione.

controu. 1. Ratio est, quia hoc damnum per accidens & præter ipsius intentionem acculatori obuenit, cuius ipse causam non tenebatur iuare. Idem dicendum de reo, ex cuius negatione sequitur acculatori poena.

DUBITATIO IX.

Vtrum aduocatus possit causam dubiam tueri.

⁵² *Si causa dubia.* **R**espondeo Primò, Si vtraque pars est quasi æquè probabilis, potest suscipere vtriusuis, id est, siue Rei, siue actoris patrocinium: tunc enim vterque ius habet iudicio experiundi.

Dico Secundò, Si causa Rei minùs quidem sit probabilis quàm actoris, absolutè tamen sit probabilis, potest aduocatus eam tueri. Ita Sorus l. 5. quæst. 8. artic. 3. Patet; quia reus tunc se potest tueri: ergo, &c.

⁵³ *Si causa actoris sit minùs probabilis.* Sed difficultas est, si causa actoris sit minùs probabilis, quàm Rei. Sorus existimat aduocatum tunc non posse causam actoris suscipere, si inde graue damnum Reo immineret; id enim fore contra charitatem. quod interdum locum habere potest, quando causa potiri, parum interest actoris, ordinariè tamen quando causa est verè probabilis, suscipi potest, siue sit actoris, siue Rei: quia non semper id, quod videtur probabilis, est verius. imò sæpè id, quod minùs videtur, verius est. vnde etiam si aduocato videatur causa Rei proba-

bilior; potest tamen bona fide suscipere causam actoris, quæ etiam probabilis sit, & subijcere se Iudicis determinationi, allatis ijs quæ pro illa faciunt.

Dices Primò, Ea pars est Iure potior, cuius causa est probabilior: atqui iniquum est agere contra eum qui maius ius habet: ergo, &c. ⁵⁴ *Obiectio 1.*

Respondeo, ille, cuius causa est probabilior, videtur quidem Iure potior, non tamen semper est re ipsa: vnde is, cuius causa est probabilis, non tenetur eam deferere, quòd aduersæ partis videatur probabilior; sed potest adferre quæ pro sua faciunt; & totam determinationem Iudici relinquere, cui fortè aliter videbitur.

Dices Secundò, Cuius causa est minùs probabilis, non potest alteri bellum inferre; vt patet ex dictis qu. 40. art. 1. dubit. 4. ergo nec litem aduersus eum suscipere. *Obiectio 2.*

Respondeo negando consequentiam. Ratio est, quia per litem firmiter inquisitio veritatis, vtri re ipsa plus iuris conueniat, & decisiò relinquatur Iudici, cuius est vtriusque partis momenta expendere. sed belli illatio est sententiæ executio: vnde supponit sententiæ esse latam, vel debere ferri in fauorem eius qui bellum infert. cuius autem ius est minùs probabile, non debet sententia pro illo sed potius contra illum ferri; ac proinde non potest bellum mouere. *Alia est ratio legis, alia belli.*

Vtrum autem Iudex teneatur sequi sententiæ probabilioerem in Iudicijs, dictum est l. 2. qu. 19. art. 6. dub. 7.

SECTIO QUINTA.

DE OFFICIIS IUSTITIAE
DISTRIBUTIVAE.

HACTENVS dictum est de officijs Iustitiæ commutatiuæ, quæ potissimum cernuntur in tribus, nempe in restitutione ob varias causas facta; in commutationibus contractuum; & in publicis Iudicijs, quibus puniuntur Rei, & absoluuntur innocentes. Sequitur vt breuiter agamus de functionibus Iustitiæ distributiuæ, & iniurijs quæ ibi committuntur. Hæ autem functiones maxime consistunt in distributione onerum & officiorum publicorum. Hæ onera publica potissimum sunt vectigalia & tributa: officia autem publica sunt vel secularia vel ecclesiastica, quæ dicuntur beneficia, in quibus maxime committi solet simonia. Iniuria autem, quæ propriè Iustitiæ distributiuæ repugnât, vocari solet Acceptio personarum, quamuis hæc etiam contra Iustitiæ commutatiuam interdum admittatur. Quare hæc Sectio constabit quatuor capitibus. Primum erit, De acceptione personarum generatim, & speciatim in officiorum distributione. Secundum, De vectigalibus. Tertium, De beneficijs. Quartum, De simonia. et si enim simonia propriè sit contra virtutem religionis; tamen quia maxime in beneficijs locum habet, de ea proximè post beneficia disputabimus.

CAPVT